

6. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении : науч. изд. / А. М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – 208 с.
7. Мильто Л. О. Методика розв'язання педагогічних задач / Л. О. Мильто. – Суми: видавничо-виробниче підприємство „Мрія ЛТД”, 2000. – 132 с.
8. Моделирование педагогических ситуаций: проблемы повышения качества и эффективности общепедагогической подготовки учителя / Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской, Я. И. Петров и др. / Под ред. Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской. – М. : Педагогика, 1981. – 120 с.
9. Ожегов С. И. Словарь русского языка : 70 000 слов / С. И. Ожегов ; ред. Н. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М. : Рус. яз., 1990. – 917 с.
10. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.
11. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии : в 2 т. / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1989. – Т. 1. – 1989. – 486 с.
12. Спириин Л. Ф. Формирование профессионально-педагогических умений учителя-воспитателя / Л. Ф. Спириин. – Ярославль : ЯГПИ, 1976. – 82 с.
13. Спириин Л. Ф. Теория и технология решения педагогических задач (развивающее профессионально-педагогическое обучение и самообразование) / Л. Ф. Спириин ; ред. П. И. Пидкасистый. – М. : Рос. пед. агентство, 1997. – 173 с.

Анотація

В.В.Желанова

Педагогические задачи контекстного типа как средство формирования рефлексивной компетентности будущего учителя начальных классов

В представленной статье актуализирована значимость реализации задачного подхода в технологии контекстного обучения будущего учителя начальных классов. Автор обосновывает целесообразность внедрения задач контекстного типа как способа формирования рефлексивной компетентности. В соответствии с динамикой движения деятельности в технологии контекстного обучения рассматривается использование определенных типов задач. В статье предлагается алгоритм анализа педагогических ситуаций и решения педагогических задач.

Ключевые слова: *задачный подход, задача, педагогическая задача, педагогическая задача контекстной направленности, педагогическая ситуация, контекстное обучение, рефлексивная компетентность.*

Summary

V.V.Zhelanova

Pedagogical Tasks of Contextual Type as a Means of Reflexive Competence of the Future Primary School Teacher Formation

Meaningfulness of realization of this approach in the technology of context teaching of the future primary school teacher has been actualized in the offered article. The author grounds reasonability of introduction of tasks of context type as a method of forming of reflexive competence. According to the dynamics of motion of activity in technology of the context teaching the use of certain types of tasks is examined. The algorithm of pedagogical situations analysis and decision of pedagogical tasks is offered in the article.

Key words: *task approach, task, pedagogical task, pedagogical task of context orientation, pedagogical situation, context teaching, reflection competence.*

Дата надходження статті: „12” вересня 2012 р.

УДК 371.13+37.041:81'243(045)

Г.В.ЗАКОРДОНЕЦЬ,
старший викладач
(м.Хмельницький)

Самостійна робота як засіб неперервного вдосконалення професійної діяльності вчителя іноземної мови

У статті проаналізовано сутність понять „самостійність” та „самостійна робота”; розглянуто підходи до організації самостійної роботи; визначено роль самостійної роботи у формуванні самоосвітньої компетенції як засобу вдосконалення професійної діяльності вчителя іноземної мови.

Ключові слова: *самостійна робота, професійна діяльність, самоконтроль, самоосвітня компетентність.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... В сучасних умовах стрімкого розвитку науки і техніки, швидкого накопичення та оновлення інформації, неможливо навчити людину на все життя, проте можна пробудити в ній інтерес до накопичення знань, навчити її вчитись. Вислів „вчись вчитись” став як ніколи актуальним. Л.М.Фрідман зауважує, що для того, щоб праця стала для кожної людини формою самостійної діяльності, все її попереднє життя має бути формою

самостійної діяльності. Суспільство висуває нове соціальне замовлення перед школою загалом та ВНЗ педагогічної освіти зокрема. Питома вага самостійної, пізнавальної діяльності має докорінно збільшитись в умовах кредитно-трансферної системи. Різноманітні сторони самостійної діяльності студента, його самоорганізація, самоуправління, самоконтроль і самостійна робота завжди були предметом вивчення та дослідження.

Динамізм сучасної цивілізації, посилення ролі особистості в суспільстві і виробництві, зростання її потреб, гуманізація і демократизація суспільних відносин, інтелектуалізація праці та інші тенденції зумовлюють необхідність заміни формули „освіта на все життя” формулою „освіта через усе життя”. Серед основних пріоритетів сучасної політики у сфері освіти є розвиток мотивації до навчання, що є фундаментом для одержання освіти протягом життя [7, 2].

Сучасний словник з педагогіки трактує самостійність як уміння поставити певну мету, наполегливо досягати її власними силами, відповідально ставитись до своєї діяльності, діяти при цьому свідомо і ініціативно не тільки в знайомій ситуації, але й у нових умовах, які вимагають прийняття нестандартних рішень [1, с.297].

Аналіз досліджень і публікацій... Дослідники І.А.Зязюн, В.А.Козаков, К.К.Платонов, М.М.Солдатенко, М.І.Смірнова та інші розглядають самостійність у декількох аспектах: як властивість особистості; як здібність суб'єкта діяти без допомоги інших людей; як спосіб мислення і діяльності; як рису характеру особистості; як характеристику діяльності студента в конкретній навчальній ситуації з постійним виявом здібності досягати мети діяльності без допомоги; як здатність і уміння людини управляти власною діяльністю.

Самостійність і творчість майбутніх фахівців формується під час самостійної роботи. В українському педагогічному словнику самостійна навчальна робота трактується як „різноманітні види індивідуальної та колективної навчальної діяльності школярів, яка здійснюється на навчальних заняттях або вдома за завданням вчителя, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі” [2, с.275].

Самостійна робота визнається вищою формою навчальної діяльності. У такому розумінні самостійна робота студента – це діяльність, що організується тим, хто навчається, з огляду на його пізнавальні мотиви у найбільш зручній, раціональній з його точки зору час, та контролюється ним самим на основі опосередкованого системного управління з боку викладача. Якщо самостійна робота в школі в основному виконується на уроках, то у ВНЗ – це позааудиторна діяльність.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчує, що сучасна практика модернізації системи навчання ІМ становить виключний інтерес для дослідників. Як у вітчизняній, так і в зарубіжній методичці накопичений чималий досвід у навчанні ІМ (О.Бігич, Н.Бориско, С.Гапонова, М.Ляховицький, С.Ніколаєва, С.Тер-Мінасова та ін.). Разом з тим недостатній рівень іншомовної комунікативної компетенції студентів, відсутність мотивації до вивчення ІМ вимагають оптимізації навчального процесу, суттєвою і визначальною частиною якого є самонавчання і самостійна робота студентів. На теоретичному і методологічному рівнях проблему організації самостійної роботи студентів у процесі оволодіння знаннями розглядали А.Алексюк, М.Гарунов, Б.Єсіпов, І.Льєсов, В.Козаков, І.Лернер, Н.Ничкало, М.Солдатенко, А.Усова та інші. Самостійній роботі студентів у процесі оволодіння ІМ присвячено численні наукові дослідження, які детально висвітлюють окремі напрямки цієї проблеми (М.Алієва, Т.Гусак, К.Карпов, М.Ляховицький, С.Ніколаєва, І.Павлова, О.Письменна та ін.).

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є з'ясування ролі самостійної роботи студентів з іноземної мови у формуванні самоосвітньої компетенції як засобу підтримування та неперервного вдосконалення професійної діяльності вчителя іноземної мови, її виховного потенціалу у розвитку особистості студентської молоді.

Виклад основного матеріалу... З психології відомо, що знання, отриманні самостійно, шляхом подолання труднощів засвоюються краще і є міцнішими, ніж одержані від викладача в готовому вигляді. Працюючи самостійно, кожен студент безпосередньо працює з матеріалом, який потрібно засвоїти, концентрує на ньому свою увагу, мобілізує всі резерви інтелектуального, емоційного та волевого характеру. Окрім цього, самостійна робота носить індивідуалізований характер. Джерело інформації, знань для кожного залежить від власних потреб та можливостей. Таким чином, кожен сам несе відповідальність за роботу і врешті-решт, за її результативність, успішність.

Ознакою сьогодення можна вважати надзвичайну насиченість навчальної роботи студента з ІМ в умовах кредитно-модульної організації академічного процесу, скорочення годин, які відводяться на її вивчення і обумовлений цим пошук результативної системи організації самостійної роботи студентів, який супроводжується стрімким збільшенням обсягу і змісту навчальної інформації.

Розумне поєднання аудиторної та позааудиторної роботи приносить результат, коли позааудиторна самостійна робота дозволяє студентам успішно брати участь в аудиторній роботі, полегшує їй, знімає багато труднощів в навчанні, допомагає закріплювати уміння та навички. Правильне поєднання традиційних вправ та видів самостійної роботи з новими робить процес більш ефективним. Під час самостійної роботи кожен працює у своєму темпі, концентруючи увагу на важливому для нього. В цей час формуються навички самоконтролю та самокорекції. На самостійну роботу варто виносити матеріал, який не був пояснений на занятті. Важливим для виконання самостійної роботи є те, що час залежить від індивідуальних особливостей студента. На самостійну роботу викладачі різних країн дивляться по-різному, зокрема європейці – як на аудиторне заняття, яке проводиться під керівництвом викладача. Американці сприймають самостійну роботу, як „довідкову бібліотеку”, де студенти працюють самостійно та індивідуально в позааудиторний час [12, с.45]. Проте успішність самостійної роботи у всіх випадках залежить від трьох важливих умов: високої мотивації в навчанні, вміння студента самостійно управляти своєю діяльністю, відповідного управління навчальним процесом зі сторони тих, хто обслуговує студента. Самостійна робота активізує розумову та творчу діяльність знижує поріг втомлюваності. Її цінність полягає у тому, що підвищується мотивація через те, що студент отримує цікаву інформацію лінгвістичного, країнознавчого, літературного та побутового характеру. До переваг самостійної роботи відноситься те, що студент практикується, помиляється, корегує свої помилки без свідків, повторює одне і те ж стільки разів, скільки необхідно для запам'ятовування.

Все вищезгадане є надзвичайно важливим у роботі вчителя і викладача. При організації самостійної роботи варто взяти до уваги принцип послідовності та посильності. Необхідно знати і враховувати інтереси та нахили студентів. Щоб самостійна робота була успішною, варто створити таку ситуацію, щоб студент відчув дефіцит засвоєного матеріалу для спілкування і, вказавши джерело інформації для заповнення дефіциту, дати поштовх до пошуку інформації самостійно. Мотивуючи та пробуджуючи інтерес до пошуку, викладач повинен забезпечити виконання самостійної роботи, „залишаючись у тіні”. Управління самостійною роботою має на меті дві цілі: міцне засвоєння знань і оволодіння прийомами навчальної праці. Саме це є передумовою неперервної освіти [12, с.45]. Для виконання самостійної роботи важливу роль відіграють пам'ятки, навідні питання та опори. Пам'ятки розраховані на здатність студента свідомо управляти своєю волею, емоціями та на виховання цих здібностей. Вони відіграють стратегічну роль, тобто формують суб'єкт навчання, який відповідально та зацікавлено застосовує прийоми навчальної роботи. Наступним дидактичним засобом опосередкованого керівництва самостійної роботи є навідні питання, які точно концентрують увагу на важливій стороні явища, про яке потрібно дізнатись і відсікають вторинне, звужуючи зону пошуку. Такі питання передбачають безпосередній зворотній зв'язок, сприяють концентрації уваги на суттєвих моментах, впливають на розвиток уваги, спонукають бачити в мовних явищах засіб вираження та розпізнавання думки. Опора також є важливою допомогою при виконанні самостійної роботи. В ході самостійної роботи студент осмислює її змістовно-смысловий план у єдності із засобами вираження, тобто добирає опори з різних джерел інформації. Опори обираються відповідно з індивідуальними можливостями, з орієнтацією на конкретну мовленнєву задачу. Часто такою опорою є текст. Робота з опорами дає змогу збагатити мовлення та розширити методичний потенціал студента.

Самоконтроль є найвищим показником оволодіння мовою, її подальшим вдосконаленням. Види самоконтролю розмежовують на основі наступних принципів класифікації: за елементами, що входять у структуру самоконтролю (констатуючий і корегувальний); за способом отримання інформації про протікання операційних дій (безпосередній і опосередкований); в залежності від того, які органи почуттів задіяні (зоровий, слуховий, комбінований); за етапами (підготовчий, поточний, заключний); за формою організації навчальної діяльності (фронтальний, індивідуальний, взаємний самоконтроль) [5, с.46]. Навчальний самоконтроль пов'язаний із засвоєнням змісту предмету. Самоконтроль під час навчання іноземної мови розглядають, як свідоме контролювання, оцінку і саморегулювання студентами власної навчальної діяльності і самостійне управління нею; інтелектуальне вміння порівнювати в процесі оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю результати власного виконання тієї чи іншої навчальної задачі з визначеними еталонами і при цьому самостійно знаходити, виправляти і попереджати помилки в своїй діяльності чи її результати; навчальну дію з порівняння результатів власного виконання тієї чи іншої навчальної задачі зі змістом і звуковим оформленням відповідного іншомовного матеріалу. Порівняння проводиться студентом з неодмінною опорою на навчальний матеріал і на свій попередній досвід з метою подальшого самостійного виправлення і осмислення помилки, що була допущена.

В ситуації, коли студент зіштовхується з необхідністю вибору різних способів реалізації своєї діяльності, в залежності від поставлених цілей, рівня навчальних досягнень, індивідуальних

особливостей, для усунення невизначеності, потрібно задіяти засоби саморегуляції. Характерною особливістю програм саморегуляції є те, що вони рухливі і, як правило, включають в себе екстраполяцію подразників зовнішнього середовища, які відіграють вирішальну роль для задоволення соціально значущих потреб організму. Значення самоконтролю для розвитку навичок самостійної роботи з іноземної мови ми бачимо у наступному: у подвійному завданні студента у процесі практичного оволодіння іноземною мовою (засвоєння і контроль над успішністю засвоєння) виникає якісно нове емоційне і моральне ставлення до навчання, що позитивно позначається на загальній ефективності оволодіння іноземною мовою, самореалізації студента у процесі його подальшої освіти. Можливість самокорекції робить студента спокійнішим, а його діяльність більш упевненою і правильною.

Таким чином, ідея самоконтролю, ідея включення самого студента до контролю за своєю діяльністю заслуговує особливої уваги з боку методистів. Але сама собою ця ідея реалізуватися не може. Необхідна спеціальна робота з організаційного та методичного забезпечення впровадження цієї ідеї у навчальний процес.

Самоконтроль робить студента суб'єктом навчання. Самоконтроль розвивається з мірою оволодіння мовою і проходить стадії від зовнішнього до внутрішнього, автоматичного. При зовнішньому самоконтролі відбувається порівняння еталону, який існує в пам'яті, з джерелом інформації. При виявленні відхилень відбувається самокорекція. До зовнішнього самоконтролю відносяться ключі і тести для самоперевірки. Зовнішній самоконтроль виступає в єдності з контролем викладача. Їх сумісне застосування сприяє розвитку внутрішнього автоматичного контролю. Вміле управління самостійною роботою передбачає її чітку організацію.

Отже, самоконтролю належать ті навчальні дії, які успішно перевіряють самі студенти, а контролю – навчальні дії, які не можуть бути самостійно оцінені студентами, тобто те, що не можна дати з відповідями. Вправи, які пропонуються для самоконтролю, дають можливість перевірити слова і вирази, граматичні явища, розуміння тексту. Головна властивість таких вправ полягає у тому, що в процесі виконання дій відбувається їх засвоєння, застосування правила призводить до його розвитку, зміни, збагачення.

Функції самостійної роботи під керівництвом і без передбачають одну мету (комунікацію, підготовку до мовлення), але знаходяться на різних реєстрах. Така підготовка дає реальний результат в ході комунікативного процесу. Якщо самостійна робота ведеться систематично, вона сприяє міцному засвоєнню іноземної мови в поєднанні з розвитком прийомів навчальної діяльності.

Враховуючи думку дослідників щодо цілей самостійної роботи студентів, ми вважаємо її метою формування самостійності та творчості у процесі здійснення навчальних дій щодо засвоєння навчального матеріалу та уміння самостійно визначати, організовувати, контролювати та корегувати свою навчальну діяльність не тільки під час навчання закладів освіти, але й впродовж життя, в своїй подальшій професійній діяльності.

Висновки... Організація самостійної роботи – це джерело для розробки нових методів та прийомів навчання іноземній мові, джерело підвищення мотивації навчання і набуття більш високих показників професійної майстерності. Самостійна робота сприяє самостійності мислення, допомагає орієнтуватись у потоці інформації, самому здобувати знання, користуючись раціональними прийомами роботи з книгою та іншими джерелами, узагальнювати різноманітні матеріали, давати їм оцінку, вчить формувати власні думки, порівнювати, аналізувати, виокремлювати головне. Варто акцентувати увагу на тому, що об'єктивні труднощі оволодіння навчальними програмами вищої школи підсилюються процесом "швидкого старіння знань", а, відтак, наразі неможливо уявити фахівця, який не усвідомлював би необхідності займатися самоосвітою і самовдосконаленням упродовж життя. Таким чином, самостійна робота є одним з засобів підтримання та неперервного вдосконалення професійної діяльності.

Список використаних джерел і літератури:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 373 с.
2. Гринькова М. В. Саморегуляція / Марина Вікторівна Гринькова. – Полтава : АСМІ, 2006. – 264 с.
3. Довгунець В. І. Вимоги до організації професійно-орієнтованої самостійної роботи студентів / В. І. Довгунець // Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (14-15 травня 2010 р.). – Полтава.
4. Красильникова В. О. Учебные задания по английскому языку с ориентацией на самостоятельную работу учащихся / В. О. Красильникова // ИЯШ. – 1990. – № 6. – С. 31–34
5. Лында А. С. Дидактические основы формирования самоконтроля в процессе самостоятельной учебной работы учащихся / А. С. Лында. – М. : Высшая школа, 1979. – 156 с.
6. Ніколаєва С. Ю. Ступенева підготовка вчителя/викладача іноземної мови в університеті / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 3–8.

7. Обучение в течение жизни: политика стран ОЭСР в области непрерывного образования. – Центр ОЭСР – ВШЭ, 2005. – 12 с.
8. Пасічник О. С. Контроль і самоконтроль у змісті сучасних вітчизняних шкільних підручників з іноземної мови / О. С. Пасічник // Наукові записки НДУ ім. Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки. – 2009. – № 3. – С. 103–107.
9. Рабинович Ф. М. Самостоятельная работа учащихся / Ф. М. Рабинович // ИЯШ. – 1985. – № 3. – С. 31–37.
10. Современный словарь по педагогике / сост. Рапацевич Е. С. – Минск : Современное слово, 2001. – 689 с.
11. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : [учеб.пособие] / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово/Slovo, 2000. – 624 с.
12. Шатова Н. Р. „Лаборатория чтения” как форма управления внеаудиторной самостоятельной работой обучающихся / Н. Р. Шатова // ИЯШ. – 1989. – № 1. – С. 42–45.
13. Wilson J. J. Letting go / Wilson J. J. // English Teaching professional. – 2005. – № 39. – P. 46–47.

Анотація

Г.В.Закордо́нец

Самостоятельная работа как способ непрерывного совершенствования профессиональной деятельности учителя иностранного языка

В статье проанализировано сущность понятий „самостоятельность” и „самостоятельная работа”; рассмотрены подходы к организации самостоятельной работы; определена роль самостоятельной работы в формировании самообразовательной компетенции как способа совершенствования профессиональной деятельности учителя иностранного языка.

Ключевые слова: самостоятельная работа, профессиональная деятельность, самоконтроль, самообразовательная компетентность.

Summary

G.V.Zakordonets

Independent Work as a Mean of Continuous Improvement of a Foreign Language Teacher Professional Activity

Essence of concept “independence” and “self dependent” work is revealed; approaches to organization of self dependent work are analyzed; the role of self dependent work in foundation of self competence as a mean of improvement of a foreign language teacher professional activity is defined.

Key words: independent work, professional activity, self control, self educational competence.

Дата надходження статті: „1” жовтня 2012 р.

УДК 130.2+378.1

О.П.ЗЕЛЕНСЬКА,

кандидат філологічних наук, доцент
(м.Львів)

Деякі напрямки культурологічного виховання майбутніх правоохоронців у позааудиторний час

Духовно-просвітницька, аматорська, художньо-творча діяльність курсантів ВНЗ МВС України в позааудиторний час, крім їх духовного розвитку, має своїм завданням практичну підготовку до здійснення ними як професійної, так і виховної роботи у правоохоронній діяльності.

Ключові слова: виховання, культурологічне виховання, художньо-творча діяльність, культурно-дозвіллева діяльність, клубне об'єднання.

Постановка проблеми у загальному вигляді... З появою нової суспільно-політичної системи, орієнтованої на розвиток ринкової економіки, в усіх сферах нашого життя проходять значні зміни. В системі освіти також відбуваються природні об'єктивно зумовлені позитивні перетворення. Однією з таких надзвичайно важливих змін є гуманізація освіти як шкільної, так і вищої. Гуманність суспільства – основний критерій рівня розвитку цивілізації в будь-якій країні – виховується грамотною організацією та здійсненням освітньої діяльності. Освіта тоді стане гуманною, коли вона створить сприятливі умови для розкриття і розвитку тих здібностей, якими людина наділена від природи. У процесі набуття вищої освіти відбувається єдність навчання, виховання та розвитку особистості, формування її духовних цінностей, зокрема здійснюється трансляція та відтворення цінностей культури, оскільки одна з соціальних функцій вищої освіти –